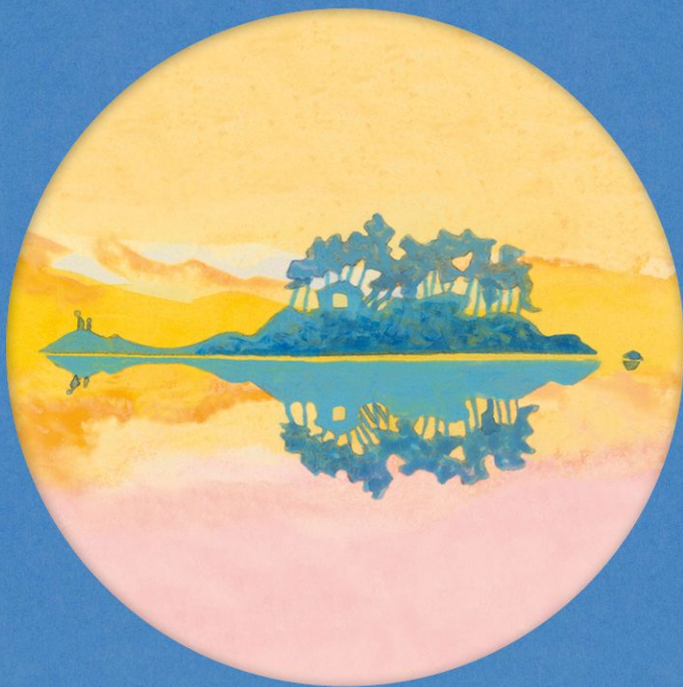

Tove
Jansson

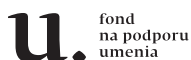

Kniha leta

Tove Jansson
K N I H A L E T A

Artforum

Vydanie publikácie z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia

Kniha vychádza s finančnou podporou FILI
This book is being published with kind support of FILI

Tove Jansson
S O M M A R B O K E N

© Tove Jansson 1972, Moomin Characters™
Published in the Slovakian language by
arrangement with Rights & Brands

Translation © Katarína Motyková, 2025

Design & Layout © Matúš Lelovský, 2025
Illustration © Tove Jansson
Slovak edition © Artforum, 2025

Tove
Jansson

Kniha leta

Predslov	7
Ranné kúpanie	11
Mesačný svit	15
Strašidelný les	17
Ladovka	23
Berenika	28
Pastvina	38
Hra na Benátky	42
Bezvetrie	49
Mača	55
Jaskyňa	61
Cesta	66
Oslavy slnovratu	69
Stan	77
Sused	84
Šlafrok	95
Nafukovací špekáčik	103
Pirátska loď	114
Host	119
Dážďovky a iné úbohé tvory	128
Sofiina morská búrka	136
Nebezpečný deň	146
Raz v auguste	153

Predslov

Keď som *Knihu leta* čítala prvý raz, mala som dvanásť, bol koniec školského roka 1973 a ja som ju dostala za dobrú známku zo švédčiny. Aj preto som k nej pristupovala s toľkou pokorou, preto mi trvalo celú večnosť, kým som sa do nej pustila. Bola som presvedčená, že sa má čítať „dospeláckym spôsobom“ a treba uvažovať o každom jednom slove a najmä mať na pamäti, že celý ten nadčasový opis leta ukrýva iné významy. „V podstate je to celé o smútku...“, utrúsil nejaký dospelák v mojom okolí, „Celé je to v podstate o starnutí, strácaní a o tom, že každý raz musí umrieť...“, podotkol niekto iný a nebol jediný. „Tove Janssonová len v podstate vyrozprávala príbeh svojej matky a netere...“ A podobné veci. V podstate. Tak sa to malo čítať.

Nevyznala som sa v tom. Napokon sa mi neustále premýšľanie a uvažovanie zunovalo a vrhla som sa do čítania, po hlavu. Zmenilo ma to: vletela som do leta, zbožňujem ten obraz „vletieť do leta“, čas mi odrazu plynul inak, ocitla som sa v inom svete. Odrazu som sa stala starkou i Sofiou, ale väčšinou starkou, a vlastne ani jednou z nich, proste som iba bola ako ony,

uprostred leta... a videla som. Veci okolo seba. Koľko sa toho len dalo vidieť! Okolo: v mojom vlastnom letnom svete, všade. Koľko len všetkého možného. Toľko všetkých vecí. „Obyčajné veci môžu byť veľmi zaujímavé“, hovorí starká v jednej z kapitol svojmu starému priateľovi Vernerovi, ktorý ich raz prekvapil návštevou a zafilozofoval si o tom, ako všetko v *podstate* je.

Výhonok, zopakoval Verner. Na chvíľu zmlkol a potom dodal: Musí vám byť veľkou útechou, že máte vnučku pri sebe.

Už s tým prestaňte, povedala starká. Nehovorte v symboloch, nepristane vám to. Ja o výhonkoch a vy hneď o vnúčatách. Načo toľko opisov a prirovnaní, čomu sa to vyhýbate?

Čomu sa to vyhýbate? Akoby mi tento spôsob bytia, toto nové videnie odhalilo celkom iný svet alebo skrátka svet ako taký. Vletela som doň priamo, uvidela a precítila – a objavovala ho. Našla som sa uprostred vecí, ktoré občas bolia, lebo sa s nimi treba popasovať, objasniť ich, niečo s nimi urobiť, popracovať na nich – Čomu sa to vyhýbate? Často to býva ťažšie než všetky tie pekné prirovnania, emocionálne opisy, ktoré – v podstate – len prikrývajú všeobecné pravdy.

Preto neviem, čo by som ešte napísala.

Okrem tohto: všetko je v knihe. V *Knihe leta* je ostrov aj more, aj starká a aj Sofia, jej vnučka. Kdesi v pozadí je ocko, pri práci, aj mama, ktorá už nežije. Aj leto, to leto, všetky letá. So všetkými nuansami. Aj búrka, aj

bezvetrie, aj skaly, aj trstina, aj rokliny – je tam les aj kamenné jazierko, aj hmyz. Aj „Pojednanie o dážďovkách, ktoré niekto presekol“ a aj Berenika s krásnymi dlhými vlasmi.

Aj loďka prirazená k ostrovu v šérach, kde si direktor postavil letnú vilu a narušil ňou líniu horizontu. A na mólo umiestnil tabuľu s nápisom „Vystúpiť na breh je zakázané! Súkromný pozemok.“ A práve preto, keď akurát nie je doma, treba sa odvážiť vystúpiť na jeho breh.

Leto, ktoré ťa od seba odsotí, len čo jedného dňa vkročí do ponurej jesene.

Neudržiš si ho, nech sa akokoľvek snažíš, akokoľvek nástoľčivo a nedôstojne.

Monika Fagerholmová 2017

Ranné kúpanie

Bolo veľmi teplé júlové ráno po nočnom daždi. Nad holou skalou sa vznášal opar, ale mach a štrbiny v brale boli ešte nasiaknuté vodou a všetky farby boli jasnejšie než zvyčajne. Pod verandou sa rozprestieral prales, ešte stále v rannom tieni, hustý a plný zákerných listov a kvetín, musela si dávať pozor, aby ich pri hľadaní nezlomila, kým si rukou pokrývala ústa, a celý čas sa obávala, že stratí rovnováhu a spadne.

Čo to tam robíš? Opýtala sa sa Sofia.

Nič, odpovedala starká. Teda, dodala nahnevane, hľadám zuby.

Vnučka vyšla z verandy a vecne sa spýtala: A kde si ich stratila?

Tu, odvetila. Presne tu som stála, museli mi vypadnúť kamsi medzi pivonky.

Potom hľadali spolu.

Pušť ma tam, povedala Sofia. Lebo spadneš. Nechaj. Vzápätí sa vnorila pod kvitnúcu deku, po štyroch vliezla medzi zelené steblá, bolo tam príjemne, s nádychom čohosi zakázaného, pôda bola čierna a mäkká a tam

ležali zuby, biely a ružový starecký chrup. Mám ich! Zakričala a vstala. Môžeš si ich nasadiť.

Ale nesmieš sa dívať, povedala starká. Je to príliš osobné.

Sofia skrývala umelý chrup za chrptom. Ale ja sa chcem pozeráť, trvala na svojom. Starká zaváhala, no potom si ich nasadila, išlo to raz-dva a vlastne to celé ani nestálo za reč.

Kedy zomrieš? Spýtala sa vnučka.

Odpovedala: Čoskoro. Ale to ťa nemusí trápiť.

Prečo nie? Spýtala sa vnučka.

Neodpovedala jej, vyliezla na skalú a pokračovala ďalej do rokliny.

Tam nesmieme! Kričala za ňou Sofia.

Starká odvetila trochu opovržlivo: Veď ja viem. Obe to máme zakázané, ale teraz pôjdeme, lebo tvoj ocko spí a nebude o tom vedieť.

Schádzali po skale, mach sa kížal, slnko sa už vyhuplo hore a s ním stúpala aj para, celý ostrov sa kúpал v slnečnom opare, bolo to krásne.

Aj ti vykopú jamu? Spýtala sa malá dôverčivo.

Snáď áno, odvetila starká. Poriadne veľkú. A šibalsky dodala: Takú, že sa do nej pomestíme my všetci.

A to už prečo? Spýtala sa vnučka.

Priblížili sa k mysu.

Ešte nikdy som nebola tak ďaleko, povedala Sofia. A ty?

Ani ja, odvetila starká.

Dostali sa až tam, kde sa bralo terasovito zvažovalo do mora, každý krok bol tmavší a lemovali ho svetlozelené trsy morskej trávy, ktoré sa vlnili s pohybmi vody.

Mám chuť si zaplávať, povedala vnučka. Čakala, že príde nejaké nie, ale neprišlo. Vyzliekla sa, pomaly a ustráchané. Lebo ako sa len dá spoľahnúť na človeka, ktorý ti všetko dovolí? Vošla do vody a povedala: Je studená.

Jasné, že je, odvetila starká, myšlienkami celkom inde. Čo si čakala?

Vnučka vošla po pás do vody a stále napäto vyčkávala. Zaplávaj si, povedala jej starká. Plávať predsa vieš.

Určite je hlboká, pomyslela si Sofia. Asi starká zabudla, že som ešte nikdy neplávala v hlbokej vode sama, vždy len s niekým. A tak sa rozhodla vyjsť z vody na breh, sadla si na skalú a povedala: Dnes bude iste veľmi pekné počasie.

Slnko sa posunulo ešte vyššie na oblohu. Celý ostrov sa ligotal a more i vzduch sa len tak vznášali.

Viem sa aj ponárať, povedala Sofia. Ty sa vieš ponárať?

Starká odvetila: Čoby som nevedela. Sústredíš sa, poriadne sa nadýchneš a potopíš sa. Na nohách ucítiš vlniace sa morské riasy, sú hnedé a voda je krištáľovo čistá, smerom hore celkom priehľadná. A potom vypustiš bublinky. Kľžeš sa. Zadržiš dych a len sa kľžeš, otočíš sa, vystúpaš k hladine a tam vydýchneš. Vznášaš sa. Len sa vznášaš. A celý čas máš otvorené oči, dodala Sofia.

Samozrejme. Nikto sa neponára so zavretými očami.

Veríš mi, že sa viem ponárať, aj keď som ti to ešte neukázala? Opýtala sa.

Nemám dôvod ti neveriť, odvetila starká. A teraz sa obleč, aby sme prišli domov, kým sa ocko zobudí.

Starká pocítila prvú dennú únavu. Keď prídeme dovnútra, pomyslela si, keď budeme doma, asi si trochu zdriemnem. A musím mu povedať, že to dieťa sa ešte stále bojí hlbokkej vody.